

Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний медичний університет

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

МАТЕРІАЛИ
XLVI НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Харків
ХНМУ
2012

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Матеріали XLVI навчально-методичної конференції

21 листопада 2012 року

м. Харків

Харків
ХНМУ
2012

Педагогічна культура викладача вищої школи: матеріали XLVI навчально-методичної конференції (Харків, 21 листоп., 2012 р.) / М-во охорони здоров'я України, Харк. нац. мед. ун-т. – Харків : ХНМУ, 2012. – Вип. 3. – 240 с.

Редакційна колегія:

Краснікова С.О. – зав. кафедри мовної підготовки іноземних громадян

Фоміна Л.В. – зав. кафедри української мови, основ психології та педагогіки

Корнейко І.В. – зав. кафедри іноземних мов

Іоненко І.Р. – зав. кафедри латинської мови та медичної термінології

Відповідальний за випуск – професор Марковський В.Д.

ЗМІСТ

Лесовой В.Н., Алексеенко А.П. Главные принципы педагогической культуры преподавателя	3
Капустник В.А. Стан та особливості комунікативних процесів при викладанні клінічних навчальних дисциплін англомовним студентам	6
Марковский В.Д., Назарян Р.С., Гаргин В.В. Значение коммуникативной компетентности и речевой культуры для формирования мотивации студентов на лекции	8
Ольховский В.А., Гордиенко Н.А., Хаустов М.Н., Мустафаева А.К. Креативность как необходимая составная успешной профессиональной деятельности в высшем учебном заведении	12
Кацапов Д.В., Марковский В.Д., Балюк О.Г., Васильева О.В. Комунікаційна компетентність викладача в умовах роботи з іноземними студентами англійської форми навчання	16
Андреева С.В., Петюнина В.Н., Чаленко Н.Н. Коммуникативная компетентность преподавателя и его роль в социальной адаптации студентов на первом году обучения в ХНМУ	19
Бабаджан В.Д., Кожин М.И., Борзова Е.Ю. Личность врача-интеллекта как главный фактор клинической медицины в обучающем и воспитательном процессе в медвузе	21
Бабій Л.М., Вітриченко О.С., Полякова А.І. Інформаційна культура педагога	24
Бойко В.В., Макаров В.В. Голосовая культура – неотъемлемая часть педагогической культуры преподавателя	25
Гавенко В.Л., Мозговая Т.П., Георгиевская Н.В. Составляющие профессионально-педагогической культуры преподавателя медицинского вуза	28
Глебова Л.І. Тактовність у професійній культурі викладача вищої школи	31
Голка Г.Г., Істомін А.Г., Олійник А.О. Застосування компетентнісного підходу в системі вищої медичної освіти як один із засобів підвищення фахової та педагогічної кваліфікації викладачів	33

СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ КЛІНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ

Капустник В.А.

У Харківському національному медичному університеті викладання клінічних дисциплін англomовним студентам проводиться протягом 15 років. Цей період дозволив сформувати певний практичний досвід викладання, аналіз та узагальнення якого в аспекті комунікативних процесів і є метою цієї роботи.

Загалом у дослідженні, яке проводилося в листопаді 2011 р., взяли участь 32 кафедри, що здійснюють професійно-орієнтовану підготовку, та 35 англomовних студентів і випускників університету. Джерелом інформації для аналізу були навчальні плани та програми клінічних дисциплін; навчальний розклад; інформаційні пакети кафедр; звіти кафедр та особисте спілкування із застосуванням методу анкетування; відгуки студентів. Анкета, запропонована завідувачам кафедр, включала питання стосовно організаційних і методичних аспектів, труднощів у викладанні, здобутків кафедри, пропозицій щодо удосконалення навчального процесу для англomовних студентів. Анкета для студентів та випускників університету англomовної форми навчання містила аналогічні питання в контексті місця студента у навчальному процесі.

Аналіз середніх значень показника відношення кількості студентів на курсі до кількості викладачів на кафедрі (акредитованих щодо викладання англійською мовою) показав, що на одного викладача в середньому припадає більше 15 студентів. Звісно, в кожній окремій групі кількість студентів дещо менша, але все одно найчастіше перевищує оптимальні 5–7 осіб [1], що априорі створює комунікативні труднощі в процесі викладання.

Щодо якісного кваліфікаційного складу викладачів, то у викладанні англomовним студентам у дуже рідкісних випадках задіяні викладачі, що мають, з одного боку, принаймні одну лікарську кваліфікаційну категорію, з іншого боку – вчений ступінь принаймні кандидата медичних наук. Така висока кваліфікація і відповідні компетентнісні якості викладацького складу створюють позитивні передумови комунікативного процесу зі студентами. Проте звертає на себе увагу значна питома вага асистентів (близько половини усіх «англomовних» викладачів), до того ж близько третини з них віком до 35 років, тобто педагогічного досвіду в більшості викладачів відносно небагато. То ж аналіз, проведений у відповідному ракурсі, виявив, що на третині кафедр у викладанні англomовним студентам педагоги вищої кваліфікації – професори, доктори наук, спеціалісти з гідним життєвим та прикладним досвідом, основні носії традицій вітчизняної медицини – безпосередньо не задіяні. Серед клінічних кафедр лише на трьох англomовним студентам викладає 2 професори або більше.

Важливими засобами комунікації у навчальному процесі є друквані навчально-методичні матеріали. Безумовно, дуже важливим є той факт, що навчальний зміст в англomовних студентів включає кращі світові досягнення, джерелом яких є визнані на міжнародному рівні підручники. Однак величезним надбанням університету є те, що майже третина клінічних кафедр користується базовими підручниками власного авторства, більшість з яких рекомендовано Міністерством охорони здоров'я та/або Міністерством освіти, науки, молоді та спорту України. Серед базової літератури деякі кафедри навели застарілі джерела, видані, так би мовити, ще в минулому тисячолітті. Можливо, ці матеріали справді містять відомості неминущого значення, але при поверхневому пошуку засобами Інтернет для переважної більшості таких джерел було знайдено більш пізні видання тих же основних авторів. Дві третини кафедр користуються новітньою базовою літературою. Видано велику кількість (загалом більше 300 окремих видань) методичних матеріалів. Деякі кафедри практикують щорічне видання робочого журналу (зошита, практикуму) для студентів. Він включає схему історії хвороби, запитання до основних розділів кожної теми занять, тестові завдання в форматі «Крок 2» та ситуаційні клінічні задачі, спеціальні сторінки для запису даних курації пацієнта, перелік найбільш необхідних препаратів для лікування хворого тощо.

Проведена велика робота щодо організації практично-орієнтованого навчання на кафедрах клінічного профілю. Основні його комунікативні засоби здебільшого традиційні. Загалом залежно від теми занять, на засоби практично-орієнтованого навчання виділено від 20 до 90% загального часу (в середньому близько половини), що є цілком задовільним.

Дискутабельним є питання стосовно засобів забезпечення спілкування студента з пацієнтами в процесі практично-орієнтованого навчання біля ліжка хворого: чи зобов'язаний англomовний студент володіти достатньою мірою російською/українською мовами, щоб самостійно спілкуватися й читати дані додаткових досліджень; чи все ж таки задачею викладача є забезпечення повного англomовного супроводу цього процесу; можливо, оптимальними є деякі компромісні варіанти -- максимальна допомога (переклад) при ознайомленні з результатами лабораторних та інструментальних методів і мінімальний супровід фізикального обстеження.

Щодо змісту комунікативного процесу, то незаперечним є колосальне науково-практичне, дидактичне надбання вітчизняної медицини, здавна визнане в усьому світі. Отже, більшість кафедр погоджуються у впевненості, що основою навчання мають бути саме вітчизняні традиції. Слід відзначити, що порівняно з вітчизняними і навіть з іноземними російськомовними студентами, англomовні студенти більше мотивовані до навчання в загальному розумінні й більше орієнтовані на систему охорони здоров'я країн потенційного працевлаштування. Тому при підготовці до практичних занять викладачі

змушені активніше працювати, враховувати міжнародні стандарти надання медичної допомоги та ширше висвітлювати сучасні засоби, якими користуються провідні медичні школи світу і які ґрунтуються на синдромальному підході.

Стосовно питання врахування специфіки надання медичної допомоги в країні походження студента і, як правило, його подальшого працевлаштування позиція окремих кафедр відрізняється. Приблизно третина кафедр вважає, що навчальний зміст дисциплін вже враховує специфіку служби охорони здоров'я країни походження іноземців. У той же час більшість кафедр визнала, що не враховує або недостатньо враховує специфіку медичної допомоги. Це пов'язують із трьома основними аспектами: відносно широке різноманіття країн, із яких походять студенти; недостатність доступної інформації; брак часу на пошук інформації. Своїм досвідом з цього приводу діляться деякі кафедри, на яких студентам пропонують підготувати реферативні доповіді з окремих аспектів специфіки медичної галузі в їх країні. З дидактичної точки зору, крім галузевих медичних, важливо враховувати етнокультуральні, релігійні, національні й навіть психологічні особливості студентів англомовної форми навчання.

Таким чином, під час викладання клінічної навчальної дисципліни англомовним студентам, на додаток до професійної підготовленості, виняткового значення набувають комунікативна компетентність та мовна культура педагога, які, зокрема, є індикаторами його освіченості.

Література:

1. Медична освіта у світі та в Україні / Ю.В. Поляченко, В.Г. Передерій, О.П. Волосовець [та ін.]. – К. : Книга плюс, 2005. – 384 с.
2. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности / С.Д. Смирнов. – М. : Академия, 2005. – 400 с.

ЗНАЧЕНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ И РЕЧЕВОЙ КУЛЬТУРЫ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ НА ЛЕКЦИИ

Марковский В.Д., Назарян Р.С., Гаргин В.В.

Разнообразие и неоднородность современного общества находят отображения также в повседневной работе преподавателя. Установление контакта с каждым из присутствующих студентов, оказание ему персонального внимания, оценка индивидуального уровня подготовки, передача навыков, необходимых для усвоения, объяснение вызвавших затруднения вопросов –